

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت آموزش قوه قضائیه

**رسیدگی به درخواست گواهی
انحصار وراثت
و آشنایی اجمالی با مباحث ارث**

کام به کام با شورای حل اختلاف (۲۹)

اداره کل آموزش کارکنان اداری قوه قضائیه

اداره آموزش شورای حل اختلاف

۱۳۸۷

قوه قضائیه، معاونت آموزش
رسیدگی به درخواست گواهی انحصار وراثت و آشنایی اجمالی با مباحث ارث - گام به گام با
شورای حل اختلاف (۲۹) / تهیه کننده اداره کل آموزش کارمندان - اداره آموزش شورای حل
اختلاف - قم: نشر قضا؛ ۱۳۸۷
۶۰ ص. - (نشر قضا؛ ۲۷۸)

ISBN: ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۴-۰۸۳-۲

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

۱. شورای حل اختلاف -- قوانین و مقررات -- ایران. ۲. حل اختلاف -- ایران. الف. اداره
کل آموزش کارمندان، معاونت آموزش. ب. عنوان.

۳۴۷/۵۵۰

مر ۹۹/ق ۱۸۲۹/ KMH

۱۳۸۷

نشر قضا

قوه قضائیه
معاونت آموزش

عنوان: رسیدگی به درخواست گواهی انحصار وراثت و آشنایی اجمالی با مباحث ارث

محقق: مهدی فاضلی

کلاسبندی و تالیزم: مجموعه مامی صادقانه

نظارت: ابوالفضل نیگوکار

تألیف: الهام امیرزهی / صفحه آرای: سمیه شاکردی

ناشر: نشر قضا / مدیر نشر: محسن سلم آبادی

چاپ اول: قم، (ممسکان ۱۳۸۷) / شمارگان: ۱۰ هزار نسخه

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: اسراء

همه حقوق ویژه ناشر است

«نسخه حاضر از بودجه بیت المال تهیه شده و قابل خرید و فروش نمی باشد»

«نظریات مطروحه در این کتاب الزاماً دیدگاه معاونت آموزش قوه قضائیه نیست»

تهران، خ مافلا شمالی، (۹۹)ویژه دانشگاه صنعتی امیرکبیر، نبش خ سمیه، ساختمان شماره ۳۰ قوه قضائیه

معاونت آموزش قوه قضائیه، تلفن: ۴۰ - ۸۸۹۶۳۶۶۳۳ و ۷۰ - ۸۸۹۱۹۴۶۵ (۰۲۱)

پست الکترونیک: info@law-training.ir

۱	پیشگفتار
۲	فصل اول: درخواست گواهی انحصار وراثت
۲	مبحث اول: تعریف گواهی حصر وراثت
۲	الف: مرجع صلاحیتدار جهت صدور گواهی انحصار وراثت
۶	ب: اشخاص ذینفع جهت صدور گواهی انحصار وراثت
۶	ج: مدارک لازم جهت تقاضای تصدیق انحصار وراثت
۷	د: اقدامات شورای حل اختلاف پس از وصول درخواست
۹	مبحث دوم: اعتراض به درخواست حصر وراثت
۹	الف: اشخاصی که حق اعتراض به درخواست حصر وراثت دارند
۱۰	ب: چگونگی رسیدگی به دعوی اعتراض به درخواست حصر وراثت
۱۱	ج: اعتراض به گواهی انحصار وراثت
۱۱	د: ارائه وصیت نامه به دادگاه
۱۳	مبحث سوم: مقررات کیفری راجع به گواهی انحصار وراثت
۱۵	فصل دوم: مباحث ارث
۱۵	مبحث اول: تعریف قانونی ارث و موجبات آن
۱۶	مبحث دوم: شرایط و ارکان تحقق ارث
۱۷	مبحث سوم: موانع ارث
۱۸	مبحث چهارم: حجب در ارث
۱۸	مبحث پنجم: میراث زوج و زوجه
۱۹	مبحث ششم: ارث فرض بر و صاحبان فرض و قرابت و افراد خنثی
۲۱	مبحث هفتم: سهم الارث طبقات اول و دوم و سوم وراث متوفی
۲۲	ضمائم

- ۱- جدول طبقات ارث ۲۲
- ۲- بخشی از مواد قانون امور حسبی راجع به وصیت و حصر وراثت ۳۰
- ۳- موادی از قانون مدنی: مبحث وصیت و ارث ۳۷
- ۴- نمونه‌ای از گواهی انحصار وراثت شورای حل اختلاف ۵۵
- منابع ۵۶

انسان هرچقدر طولانی در صحنه عالم زندگانی کند و به هر اندازه‌ای که برای بقای خود روی زمین امیدوار باشد عاقبت باید با دنیای فانی وداع نماید. اگر انسان هم که حیوان ناطق است مثل حیوانات دیگر می‌بود، یعنی در مدت عمر خود نه تحصیل مال می‌کرد و نه دارای حق مالی می‌شد موت او نیز از نقطه نظر حقوقی تولید اشکال نمی‌کرد، لیکن غالباً انسان‌ها پس از فوت خود اموال و حقوق مالی به جا می‌گذارند. مسئله ارث که اکثر علمای حقوق را به خود مشغول نموده و هریک به ترتیبی آن را مرتب کرده است، عبارت از دانستن این که دارایی و حقوق شخص باید بعد از فوت او به چه کسی برسد، آیا ماترک او باید به اشخاصی منتقل شود که قانون معین می‌کند و یا به کسانی که خود او انتخاب می‌نماید؟

بدیهی است که هر کس در دنیا به یک عده از اشخاص علقه تامی دارد و مایل است که بعد از فوت او اگر اموال و حقوقی دارد به همان اشخاص منتقل شود. کسانی که در درجه اول و بیشتر از دیگران طرف علقه و محبت یک نفر واقع می‌شوند کسانی هستند که آن یک نفر باعث وجود آنها شده و یا آنها باعث وجود او شده‌اند این اشخاص عبارتند از اولاد و ابوین انسان، پس اولاد و ابوین کسانی خواهند بود که به حکم طبیعت بعد از فوت یک نفر باید در درجه اول قائم مقام او شده و دارایی او را قهراً تملک کنند.

هرگاه یک نفر نه اولاد داشته باشد و نه ابوین، بدیهی است که علقه و محبت او بیشتر به اجداد او که در این صورت به منزله ابوین می‌باشند و همچنین به برادر و خواهر او متوجه خواهد بود. به همین طریق به هر درجه‌ای که شخص از داشتن ارحامی که به واسطه اقریبیت اولویت دارند محروم باشد علقه و محبت او متوجه اقریبای دورتر او می‌گردد. پس به حکم طبیعت، طبقات مختلفی است که در میان اقریبای نسبی باید بعد از فوت یک نفر وارث او گردند معلوم و معین است.

اقرбай نسبی کسانی هستند که یا به جهت ولادت از هم، متصل به یکدیگر می‌شوند مثل پدر و فرزند - و یا به واسطه ولادت از شخص واحد یعنی داشتن جامع نسب - مثل دو برادر، ولی انسان اعم از این که خویشاوند نسبی داشته و یا نداشته باشد و اعم از این که خویشاوندانش با او نزدیک یا دور باشند ممکن است تأهل کرده و در حقیقت برای زندگی خود شریکی نیز اختیار نموده باشد که در این صورت علقه زوجیت نیز ایجاد محبتی می‌نماید که کمتر از محبت اقرбай نسبی نخواهد بود. پس زوج یا زوجه نیز از جمله کسانی خواهند بود که خواه برای میت اقرбай نسبی باشد و خواه نباشد، باید از ترکه او حصه ببرند. نظر به مراتب فوق کسانی که باید از فوت یک نفر دارایی او را تملک نمایند طبیعتاً معلوم است و قانونگذاران نیز همین حکم طبیعت را تعقیب و تایید نموده و طبقات مختلف وارثین شخص را با ملاحظه علقه و محبتی که بین یک نفر و اقرбай او موجود می‌باشد معین کرده‌اند این قانون طبیعی که قانون تشریعی نیز منطبق با آنست بقدری موافق با ناموس بشر و نظام جماعت انسانی است بطوریکه قوانین و مقررات موضوعه اجازه انصراف از آن را نداده‌اند و بنابراین هیچ کس نمی‌تواند کسی را که حق وراثت ندارد وارث قرار دهد یا کسی را که قانوناً وارث است از سهم الارث خود محروم کند، لیکن نظر به این که انسان آمال و آرزوهایی دارد که می‌خواهد بعد از فوت خود نیز انجام یابد و یا به کسانی علقه و محبت دارد که شاید قانون اصلاً به آنها حق وراثت نداده و یا دیگران را مانع وراثت آنها قرار داده است، حال آن که خود شخص مایل است که حصه‌ای از دارایی خود را به آنها تملیک کند، به همین جهت قانون نیز از این قبیل احتمالات حسن استقبال کرده و علاوه بر حق تملیک مجانی که به اشخاص در زمان حیات آنها تجویز نموده همچنین به آنان اجازه داده است که برای بعد از فوت خود ثلث ماترک خویش را به هر کس که بخواهد به موجب وصیت تملیک کند.^۱

^۱ عدل، مصطفی: به کوشش محمدرضا بندرجی، حقوق مدنی، چاپ اول ۱۳۷۳ - انتشارات بحر العلوم صفحه ۴۲۳

در همین راستا کتابچه آموزشی حاضر از مجموعه آموزش گام به گام با شورای حل اختلاف، فصل اول را اختصاص به اولین اقدام وراثت برای اثبات هویت و ارتباط خود با مورث داده و درخواست گواهی انحصار وراثت و چگونگی صدور آن و موارد اعتراض به گواهی مزبور را تشریح نموده است؛ فصل دوم با عنوان آشنایی اجمالی با مباحث ارث از این باب که در گواهی مذکور سهم الارث وراثت می‌بایست مشخصاً تعیین گردد، تبیین و تدوین شده است، هرچند فراگیران عزیز را بی نیاز از مراجعه به کتب جامع و کاملتر نمی‌نماید که امیدواریم مفید واقع شود.

اداره کل آموزش کارکنان اداری قوه قضائیه